

ROZSUDOK
V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Emila Franciscyho a sudkýň JUDr. Daniely Sučanskej a JUDr. Eleny Siebenstichovej, v právnej veci **M D**, bývajúcej v B, zastúpenej JUDr. G Z, advokátkou so sídlom v B, **o vyslovenie prípustnosti prevzatia do ústavu zdravotníckej starostlivosti**, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. Pú 44/2005, na dovolanie M D proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 12. júna 2007 sp. zn. 8 Co 266/2007, 8 Co 281/2007 a 8 Co 282/2007, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 12. júna 2007 sp. zn. 8 Co 266/2007, 8 Co 281/2007 a 8 Co 282/2007 **z r u š u j e** a vec vracia Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Uznesením z 8. februára 2005 č.k. Pú 44/2005-3 Okresný súd Bratislava I začal konanie o vyslovenie prípustnosti prevzatia M D (ďalej len „umiestnená“), hospitalizovanej 7. februára 2005 na Psychiatrickej klinike Fakultnej nemocnice v Bratislave (ďalej len „ústav“). Súd v odôvodnení uviedol, že ústav ho informoval o hospitalizácii, ku ktorej došlo bez písomného súhlasu umiestnenej, a že preto začal konanie s poukazom na ustanovenie § 191b ods. 1 O.s.p. v spojení s § 81 ods. 1 O.s.p.

Uznesením z 8. februára 2005 č.k. Pú 44/2005-2 Okresný súd Bratislava I ustanovil umiestnenej opatrovníčku pre toto konanie v osobe súdnej tajomníčky okresného súdu.

Okresný súd Bratislava I uznesením z 11. februára 2005 č.k. Pú 44/2005-5 rozhodol, že k prevzatiu umiestnenej ústavom došlo zo zákonných dôvodov. Vychádzal z výsluchu ošetrojúceho lekára M J 11. februára 2005, ktorým zistil, že umiestnenú do ústavu priviezol jej manžel, lebo po konzumácii alkoholu sa vyhrážala, že sa zabije, bola vzťahovačná a verbálne agresívna voči manželovi a deťom. Hospitalizovaná bola s diagnózou poruchy správania pri konzume alkoholu a depresívny syndróm. Výsluch umiestnenej súd neuskutočnil s odôvodnením, že to ošetrojúci lekár neodporučil. Z takto zisteného skutkového stavu dospel súd k záveru, že k prevzatiu došlo zo zákonných dôvodov.

Uznesením z 28. februára 2005 č.k. Pú 44/2005-8 Okresný súd Bratislava I konanie vo veci vyslovenia prípustnosti ďalšieho držania umiestnenej v ústave zastavil, lebo ústav mu oznámil, že 14. februára 2005 bola prepustená z jeho starostlivosti.

M D podaním zo 6. apríla 2005 požiadala o doručenie všetkých súdnych rozhodnutí a zároveň podala odvolania proti uzneseniam Okresného súdu Bratislava I č.k. Pú 44/2005-2, Pú 44/2005-5 a Pú 44/2005-8. Krajský súd v Bratislave uznesením z 12. júna 2007 sp. zn. 8 Co 266/2007, 8 Co 281/2007 a 8 Co 282/2007 uvedené odvolania odmietol (§ 218 ods. 1 písm. b/ O.s.p.) a rozhodol, že žiaden z účastníkov konania nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania. Vychádzal z toho, že ošetrojúci lekár s poukazom na vzťahovačnosť umiestnenej a možnosti zhoršenia jej zdravotného stavu neodporučil výsluch umiestnenej, a tiež to, aby jej bolo doručené uznesenie o začatí konania a uznesenie o ustanovení opatrovníčky. Uznesenia súdu vydané v konaní boli so zreteľom na to doručené len opatrovníčke; keďže v odvolacej lehote neboli napadnuté odvolaním, nadobudli právoplatnosť. Odvolania umiestnenej boli z tohto dôvodu podané tým, kto na odvolania nebol oprávnený. Odvolací súd tiež zaujal názor, že uznesenie, ktorým bolo zastavené konanie o ďalšie držania M D v ústave, nie je menovaná oprávnená napadnúť odvolaním ešte aj z dôvodu, že týmto rozhodnutím jej nebola spôsobená ujma na jej právach.

Uznesenie odvolacieho súdu napadla dovolaním M D. V podanom mimoriadnom opravnom prostriedku vytýkala súdom viacero pochybení. Za najpodstatnejšie označila to, že do ústavu bola prevzatá pre údajné „poruchy správania“, hoci tento dôvod nekorešponduje so zákonom č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o zdravotnej starostlivosti“). V rozpore s § 191b ods. 3 O.s.p. prvostupňový súd pred

rozhodnutím o prípustnosti jej umiestnenia v ústave neuskutočnil jej výsluch, a o tom, že jej nebudú doručované súdne rozhodnutia, dospel po zohľadnení dôvodov, ktoré zákon neuvádza. Ustanovenie § 191c ods. 1 O.s.p. totiž umožňuje nedoručiť rozhodnutia o prípustnosti prevzatia do ústavu len vtedy, ak sa ošetrujúci lekár vyjadrí, že prevzatý nie je schopný chápať obsah takého rozhodnutia. V danom prípade sa ale ošetrujúci lekár takto nikdy nevyjadril a až dodatočne v odvolacom konaní, pri procesnom úkone súdu porušujúcim procesné ustanovenia, dodal, že k odporúčaniu nedoručiť rozhodnutie ho viedla obava zo zhoršenia zdravotného stavu umiestnenej. Takýto dôvod ale zákon nepovažuje v tomto smere za relevantný. Súdom ustanovená opatrovníčka sa nezúčastňovala na procesných úkonoch, pri ktorých súd nadobúdala skutkové zistenia, a v konaní vystupovala len formálne bez toho, aby chránila práva M D. Podľa názoru dovolateľky malo nedostatky aj samotné oznámenie adresované súdu, že bola ústavom prevzatá do zdravotnej starostlivosti bez jej súhlasu (doručené bolo faxom a nevyplýva z neho, či za ústav konala oprávnená osoba). So zreteľom na všetky tieto okolnosti dovolateľka namietla, že v konaní jej postupom súdov bola odňatá možnosť konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.). K uvedenej vade došlo aj tým, že odvolací súd odmietol jej odvolania ako odvolania osoby procesne neoprávnenej na ich podanie, hoci podmienky pre aplikáciu § 218 ods. 1 písm. b/ O.s.p. neboli dané. Navyše, odvolací súd s odvolateľkou vôbec nekonal, hoci v čase jeho rozhodovania už nebola umiestnená v ústave. Na základe toho dovolateľka vyslovila názor, že jej dovolanie je nielen procesne prípustné (vzhľadom na vady konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.), ale aj opodstatnené (vzhľadom na danosť dovolacích dôvodov v zmysle § 241 ods. 2 písm. a/ až c/ O.s.p.). Žiadala, aby dovolací súd zrušil nielen dovolaním napadnuté uznesenie odvolacieho súdu, ale tiež uznesenia súdu prvého stupňa, ktoré napadla odvolaním, a aby dovolací súd vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie bolo podané včas a že dovolateľka je zastúpená advokátkou (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 O.s.p.) skúmal najskôr, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 236 a nasl. O.s.p.).

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci je dovolaním napadnuté uznesenie odvolacieho súdu. Dovolanie proti uzneseniu odvolacieho súdu je prípustné, ak je napadnuté zmeňujúce uznesenie (§ 239 ods. 1 O.s.p.) alebo potvrdzujúce uznesenie, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia, c/ ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky (viď § 239 ods. 2 O.s.p.). V danom prípade je napadnuté uznesenie odvolacieho súdu, ktorým bolo odmietnuté odvolanie. Takéto uznesenie nie je uvedené v § 239 ods. 1 a 2 O.s.p. Prípustnosť dovolania umiestnenej preto z uvedených ustanovení nemožno vyvodiť. Jej dovolanie by v dôsledku toho mohlo byť procesne prípustné len ak by v konaní došlo k niektorej z procesných väd, ktoré sú uvedené v § 237 O.s.p.

So zreteľom na obsah dovolania a tiež zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., neobmedzil sa odvolací súd len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 239 O.s.p., ale sa zaoberal i otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu (aj uzneseniu) odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Treba zdôrazniť, že § 237 O.s.p. nemá žiadne obmedzenia vo výpočte rozhodnutí odvolacieho súdu, ktoré sú spôsobilým predmetom dovolania. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný, a ak je konanie postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p., možno ním napadnúť aj rozhodnutia vo veciach, v ktorých inak dovolanie z hľadiska § 239 O.s.p. prípustné nie je.

V dovolaní sa nenamietajú vady konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. a procesné vady tejto povahy nevyšli najavo ani v dovolacom konaní. Prípustnosť dovolania preto z týchto ustanovení nemožno vyvodit'. Dovolateľka namieta, že konanie v danej veci je postihnuté závažnou procesnou vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Dôvodom, ktorý zakladá prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia, je taký vadný postup súdu v občianskom súdnom konaní, ktorým sa účastníkovi odníme možnosť pred ním konať a uplatňovať procesné práva priznané mu za účelom zabezpečenia účinnej ochrany jeho práv.

Článok 17 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky určuje, že prípady, kedy možno prevziať osobu do ústavnej starostlivosti alebo ju v nej držať bez jej súhlasu, ustanovuje zákon. Aby nedochádzalo k zneužitiu ústavnej starostlivosti tým, že by niekto bol v rozpore so zákonom bez jeho súhlasu prijímaný do takéhoto ústavu, v ňom zadržovaný a ponechávaný, upravuje Občiansky súdny poriadok v ustanoveniach § 191a až 191g osobitné konanie o vyslovenie prípustnosti prevzatia alebo držania v ústave zdravotníckej starostlivosti súdom (tzv. detenčné konanie). Rozlišujú sa dve štádia detenčného konania – jednak posudzovanie prípustnosti prevzatia do ústavu zdravotníckej starostlivosti, jednak posudzovanie držania osoby v ústave už umiestnenej. Podľa § 191a ods. 1 O.s.p. ústav je povinný oznámiť do 24 hodín súdu, v ktorého obvode ústav je, prevzatie každého, kto v ňom bol umiestnený bez svojho písomného súhlasu. O každom takto umiestnenom začne súd konanie (§ 81 ods. 1 a 3 O.s.p.) o vyslovenie prípustnosti prevzatia do ústavu, v ktorom ustanoví prevzatému opatrovníka, ak umiestnený nemá iného zástupcu (§ 191b ods. 1 a 2 O.s.p.). Súd v tomto konaní vykoná dôkazy potrebné na posúdenie, či k prevzatiu došlo zo zákonných dôvodov, vyslúchne umiestneného a ošetrujúceho lekára. Pojednávanie spravidla nie je potrebné nariaďovať (§ 191b ods. 3 O.s.p.). V zmysle § 191b ods. 4 O.s.p. do piatich dní odo dňa, keď došlo k obmedzeniu podľa § 191a O.s.p., súd uznesením rozhodne, či k prevzatiu došlo zo zákonných dôvodov. Uznesenie podľa § 191b ods. 4 O.s.p. sa doručí umiestnenému, ibaže podľa vyjadrenia ošetrujúceho lekára nie je schopný chápať obsah takého rozhodnutia, ďalej jeho zástupcovi (opatrovníkovi) a ústavu. Umiestnenému a ústavu sa uznesenie doručí do 24 hodín od rozhodnutia, najneskôr však v lehote piatich dní odo dňa, keď došlo k obmedzeniu podľa § 191a O.s.p. Ak sa rozhodnutie umiestnenému nedoručuje, musí byť v ustanovenej lehote doručené jeho zástupcovi (opatrovníkovi).

1. Občiansky súdny poriadok zohľadňuje osobitnú situáciu, v ktorej sa nachádza osoba, ktorá bola umiestnená v ústave bez vyjadrenia jej súhlasu, a so zreteľom na to v § 191b ods. 2

O.s.p. ukladá súdu povinnosť ustanoviť jej opatrovníka, pokiaľ nemá iného zástupcu. Skutočnosť, že určitá osoba bola v ústave umiestnená bez jej súhlasu a že jej bol podľa § 191b ods. 2 O.s.p. ustanovený opatrovník, neznamená ale ešte, že by v tomto konaní mala postavenie procesne nespôsobilej účastníčky konania (ako nesprávne naznačuje odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia). Pokiaľ preto počas celého konania na súde prvého stupňa nebolo umiestnenej doručené uznesenie Okresného súdu Bratislava I z 8. februára 2005 č.k. Pú 44/2005-2 o ustanovení opatrovníčky a umiestnená po jej prepustení z ústavu (už zastúpená zvolenou advokátkou) podala odvolanie a Krajský súd Bratislava jej odvolanie proti tomuto uzneseniu odmietol uznesením z 12. júna 2007 sp. zn. 8 Co 266/2007, 8 Co 281/2007 a 8 Co 282/2007 s odôvodnením, že odvolanie bolo podané neoprávnenou osobou (§ 218 ods. 1 písm. b/ O.s.p.), došlo k odňatiu možnosti umiestnenej konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Procesnú vadu tejto povahy zakladá totiž tiež postup odvolacieho súdu, ktorý odmietne odvolanie podľa § 218 O.s.p., hoci podmienky pre tento postup neboli splnené. Ak k vade tejto povahy dôjde, dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zruší.

2. V prvom štádiu detenčného konania nemožno od súdu spravidla požadovať vykonanie aj iných dôkazov, než sú výslovne uvedené v § 191b ods. 3 O.s.p. (výsluch umiestnenej osoby a ošetrojúceho lekára). Je však vždy nevyhnutné, aby si súd sám na základe priameho kontaktu s umiestnenou osobou vytvoril úsudok nielen o možnostiach jej výsluchu, ktorý je jednou z procesných záruk určených na ochranu jej základného práva na osobnú slobodu, ale tiež o schopnosti umiestnenej osoby chápať obsah uznesenia súdu o prípustnosti prevzatia do ústavu. Táto schopnosť je totiž významná z hľadiska vyriešenia otázky, či súd je alebo nie povinný doručiť predmetné uznesenie umiestnenej osobe.

So zreteľom na potrebu ochrany práv osoby umiestnenej do ústavu zákon ukladá súdu, aby uznesenie, ktorým rozhodol, že k prevzatiu došlo zo zákonných dôvodov, doručil nielen zástupcovi (opatrovníkovi) a ústavu, ale zároveň aj priamo umiestnenému (i keď mu bol prípadne ustanovený opatrovník). Ustanovenie § 191c ods. 1 O.s.p. uvádza v tomto smere jedinú výnimku, kedy sa uznesenie súdu nedoručuje umiestnenému – ak sa ošetrojúci lekár vyjadrí, že umiestnený nie je schopný chápať obsah takého súdneho rozhodnutia. Iné dôvody, vrátane iných dôvodov uvádzaných ošetrojúcim lekárom, nie sú z hľadiska tohto ustanovenia právne významné. Vyjadrenie ošetrojúceho lekára je pritom dôkazným prostriedkom, ktorý podlieha posúdeniu zo strany súdu (viď § 132 O.s.p.).

Odvolačný súd odmietol odvolanie umiestnenej proti uzneseniu súdu prvého stupňa o tom, že k jej prevzatiu došlo zo zákonných dôvodov, s odôvodnením, že umiestnená nebola osobou oprávnenou podať odvolanie (§ 218 ods. 1 písm. b/ O.s.p.). Tento záver založil na tom, že rozhodnutie podľa § 191b ods. 4 O.s.p. nebolo potrebné doručovať umiestnenej, že za ňu konala opatrovníčka a napadnuté uznesenia súdu prvého stupňa nadobudli právoplatnosť. Vychádzal jednak z nepostačujúceho vyjadrenia ošetrojúceho lekára z 11. februára 2005, ktoré neobsahovalo žiadne odôvodnenie, prečo sa neodporúča doručenie uznesenia umiestnenej (č.l. 4 spisu), jednak z dodatočného vysvetlenia tohto lekára z 29. mája 2007, z ktorého ale vyplýva, že odporučil súdu nedoručiť rozhodnutie umiestnenej nie z dôvodu uvedeného v zákone (t.j. preto, že by nebola schopná chápať obsah takého rozhodnutia), ale z iného, v zákone neuvedeného dôvodu (že je vzťahovacia a mohlo by to zhoršiť jej zdravotný stav). So zreteľom na to dospel dovolací súd k záveru, že v danom prípade neboli dané zákonné dôvody pre uplatnenie výnimky v zmysle § 191c ods. 1 O.s.p. a rozhodnutie súdu podľa § 191b ods. 4 O.s.p. sa malo doručiť aj umiestnenej s tým, že mala právo podať proti nemu odvolanie. Odmietnutím odvolania, ktoré podala umiestnená ako osoba oprávnená na tento procesný úkon, došlo k odňatiu možnosti pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.), lebo o vadu tejto povahy ide aj vtedy, ak odvolací súd odmietne odvolanie podľa § 218 O.s.p., hoci podmienky pre tento postup neboli splnené. Táto procesná vada zakladá vždy prípustnosť dovolania a je zároveň tiež dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušiť.

3. Výrok uznesenia Krajského súdu Bratislava, ktorým podľa § 218 ods. 1 písm. b/ O.s.p. odmietol odvolanie umiestnenej proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava I z 28. februára 2005 č.k. Pú 44/2005-8 o zastavení konania vo veci vyslovenia prípustnosti ďalšieho držania umiestnenej v ústave, a ktorým rozhodol o trovách odvolacieho konania, súvisí s dovolacím súdom zrušovaným výrokom odvolacieho súdu o odmietnutí odvolania umiestnenej proti uzneseniu súdu prvého stupňa o tom, že k prevzatiu ústavom došlo zo zákonných dôvodov (viď 2.). Vzhľadom na to dovolací súd zrušil tiež oba súvisiace výroky napadnutého uznesenia odvolacieho súdu.

4. Dovolacie konanie má preskúmvaciu povahu. So zreteľom na to sa dovolací súd po zistení, že vyššie uvedeným procesným postupom došlo k procesnej vade v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., obmedzil len na zrušenie napadnutého uznesenia odvolacieho súdu. Ostatné otázky nastolené v dovolaní (najmä vo vzťahu k náležitostiam oznámenia ústavu o prevzatí

umiestnenej, o vhodnosti ustanovenia súdnej tajomníčky za opatrovníčku umiestnenej, o úplnosti skutkových zistení súdu prvého stupňa a správnosti ich právneho posúdenia, ako aj o tom, či boli alebo neboli dané zákonné dôvody prevzatia umiestnenej do ústavu bez jej súhlasu) Najvyšší súd Slovenskej republiky v dovolacom konaní neriešil. V opačnom prípade by sa totiž dovolací súd v rozpore s touto preskúmovacou povahou dovolacieho konania zaoberal otázkami, ktoré odvolací súd neriešil [lebo vychádzal z názoru o podaní odvolania neoprávnenou osobou (§ 218 ods. 1 písm. b/ O.s.p.)].

Z týchto dôvodov Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnuté uznesenie Krajského súdu v Bratislave zrušil (§ 243b ods. 1 O.s.p.) a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. februára 2008

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: